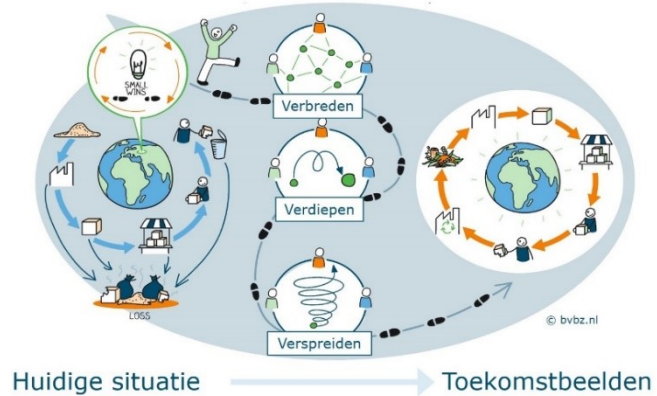

Het CAN-DO-IT project

Het CAN-DO-IT project heeft als doel het gezamenlijk ontwikkelen van transitiepaden, door uitdagende circulaire toekomstbeelden te koppelen aan concrete handelingsperspectieven. Binnen het project onderscheiden we vier onderzoekslijnen (vier PhD projecten). Het project past een small-wins aanpak toe, waarbij we het hebben over het verbreden, verdiepen en opschalen van kleine, maar radicale veranderingen met concrete resultaten. Deze small-wins kunnen vervolgens accumuleren en tot een systeemverandering leiden. Het doel van deze workshop was het gezamenlijk creëren van toekomstbeelden voor kringlooplandbouw in Noord-Nederland. De workshop vond plaats bij Annage in Earnewâld.

De groep aanwezige deelnemers was divers en vertegenwoordigde verschillende sectoren van het voedselsysteem. Zo waren er producenten, toeleveranciers en verwerkers van agrarische producten, maar ook vertegenwoordigers van de financiële sector, de overheid en andere instanties en organisaties verbonden met de agri-food sector in Noord-Nederland.

Toekomstbeelden creëren

Om exploratieve scenario's te ontwikkelen hebben we eerst de meest belangrijke en onzekere ontwikkelingen en thema's uit de regio geïdentificeerd. Deze zijn genoemd in een interview waarin o.a. gevraagd is naar het beeld over de voedselketen nu, de voedselketen in de toekomst, veranderingen die waargenomen worden en waar prioriteit aan gegeven moet worden. Op deze manier hebben we een beeld gekregen van de ontwikkelingen die gaande zijn in de regio.

Voor de scenario's maken we gebruik van twee onzekerheden die mede bepalen hoe de toekomst zich verder gaat ontwikkelen. Op basis van een top 5 van belangrijke en onzekere thema's herkennen we twee drijvende krachten; i) mate van globalisering en ii) sturing vanuit de overheid.

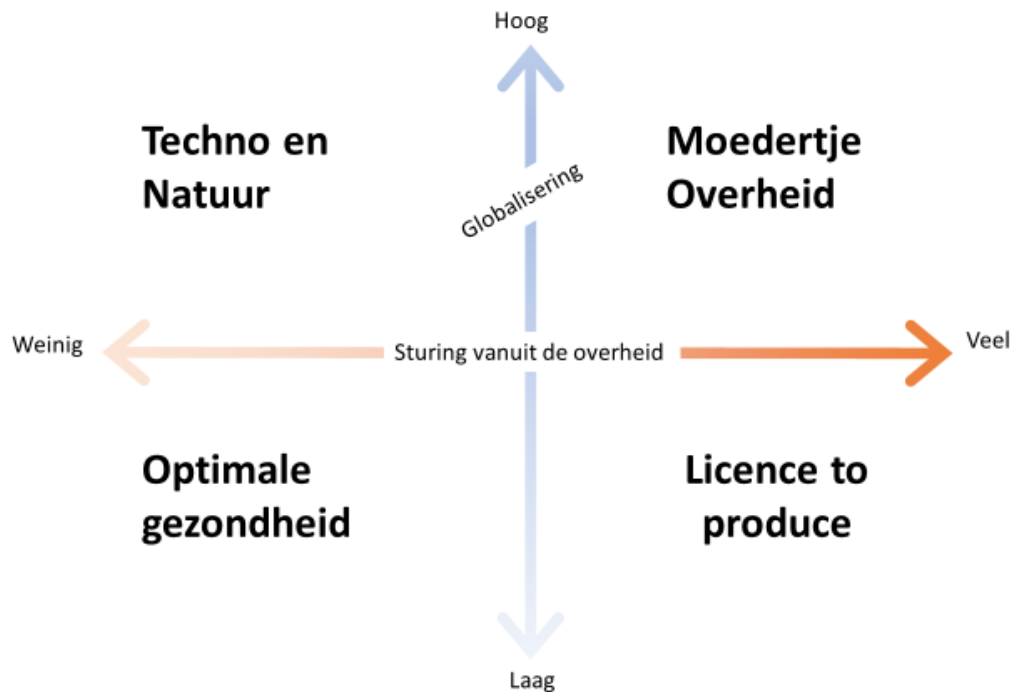
Zo is de mate van globalisering een drijvende kracht van consumentengedrag, de prijs van voedsel, en heeft het consequenties voor(de schaal van) het sluiten van kringlopen en ons dieet. De schaal van het sluiten van kringlopen is ook nadrukkelijk een onderzoeksvraag van het project. Sturing vanuit de overheid komt terug in andere thema's die genoemd zijn, zoals de machtsverhouding in de keten en de prijs van voedsel, maar ook consumentengedrag en polarisatie. Voor elk van deze dimensies identificeren we twee extremen en door de combinaties van deze extremen ontstaan er vier toekomstbeelden.

In het toekomstkwadrant staat de verticale as voor mate van globalisering. Deze as refereert aan de import- en exportverhoudingen, (internationale) ketens en oriëntatie van het voedselsysteem. Als extremen op de as hebben we een hoge of een lage mate van globalisering gekozen. Op de horizontale as staat sturing vanuit de overheid als een drijvende kracht en hebben we als extremen veel sturing vanuit de overheid (i.e. een regulerende of stimulerende overheid) versus weinig sturing vanuit de overheid ('laissez-faire'). Met het bepalen van de assen en de extremen liggen de hoofdlijnen van de toekomstbeelden vast. De toekomstbeelden verschillen dus in sturing en globalisering. Ieder toekomstbeeld is een ander Noord-Nederland waarin kringlooplandbouw een andere vorm heeft en waarin kringlopen op andere schaal gesloten kunnen worden.

De principes van kringlooplandbouw en het sociale fundament hebben we als randvoorwaarden gebruikt bij de uitwerking van de toekomstbeelden.

- Het waarborgen van de gezondheid van het agro-ecosystemen, waaronder de bodem, natuur en het milieu.
- Het voorkomen van niet-essentiële productie, consumptie en verspilling.
- Het prioriteren van grondstoffen voor de basisbehoeften van de mens.
- Hergebruik en recyclen van reststromen en afvalstoffen.
- Het minimaliseren van energiegebruik en het prioriteren van hernieuwbare energie voor het hergebruik en recyclen van reststromen en afvalstoffen.
- Dat er rekening wordt gehouden met de behoeften van mens en dier (b.v. goede werkomstandigheden en een huisvestingssysteem dat is aangepast aan de behoeften van het dier).

Noord-Nederland in 2050 – vier toekomstbeelden

Scenario 'Techno en natuur'

Kernwoorden: mondiaal; globalisering; ecomodernisme; cultuurlandbouw; abundance of energy; vertrouwen & transparantie; urbanisatie; local-for-local; technologie & innovatie

Scenario 'Moedertje overheid'

Kernwoorden: Sustainable Trade Organization; internationale nutriëntenbalans; transparante systemen; true pricing; voedselles; mondiale netwerken; regionale kringlopen

Scenario 'Optimale gezondheid'

Kernwoorden: technologie; kwaliteit en gezondheid van voedsel; plantaardig dieet; korte ketens; bestelling-op-maat; lokale kringlopen; diversiteit; humane reststromen

Scenario 'Licence to produce'

Kernwoorden: licence-to-produce; korte ketens; diversiteit; plantaardig dieet; gezondheid en kwaliteit van voedsel; voedseducatie; productiegebied; humane reststromen

Reflecties

De vier verschillende toekomstbeelden die zijn ontstaan verschillen in de hoofdlijnen in sturing en globalisering. Ieder toekomstbeeld is een ander Noord-Nederland waarin kringlooplandbouw een andere vorm heeft en waarin kringlopen op andere schaal gesloten kunnen worden.

Uit alle vier de toekomstbeelden kwam duidelijk naar voren dat het entropievraagstuk een lastige is. Energie en de beschikbaarheid van energie zal een grote rol hebben in hoe de toekomst eruit zal zien. Duidelijk is dat het een knelpunt kan zijn in de ontwikkeling van een circulair voedselsysteem.

De overheid blijft een rol hebben in de toekomst, ook in de toekomstbeelden die o.a. gevormd werden door de extreme 'weinig sturing vanuit de overheid'. De maatregelen die de overheid neemt kunnen als een hefboom worden gebruikt om de transitie te versnellen en de richting aan te geven. Zo stelt de overheid in elk toekomstbeeld randvoorwaarden voor productie. Een belangrijk aspect in de rol die de overheid gaat hebben, is dat ze beter kan stimuleren door middel van doelen stellen i.p.v. reguleren door maatregelen te eisen. Dit geeft een positief beeld van de overheid weer en geeft ook aan dat we er vanuit gaan dat de overheid zich niet zal keren tegen de richting waarin we willen gaan. Belangrijk is wel hierbij dat er blijvend vertrouwen blijft in de overheid. Een andere reflectie hierover is dat er binnen de toekomstbeelden niet veel is nagedacht over de rol die andere (keten)partijen kunnen spelen bij afwezigheid van overheidssturing.

In ieder scenario kwam naar voren dat er altijd een lokaal voedselsysteem is, waarin er lokaal geconsumeerd en geproduceerd wordt. Ondanks dat de relatie consument-producent daarmee wordt benadrukt, kwam uit de toekomstbeelden niet direct naar voren wat de rol van het individu en de rol van de individuele burger en consument is en op welke manier deze zijn/haar stem laat horen.

Aspecten die opvielen in de toekomstbeelden

- de verandering naar een meer plantaardig dieet
- de aandacht voor de kwaliteit van voedsel en de relatie met humane gezondheid
- de aanname van een stabiele geopolitieke situatie
- verschillende vormen van innovatie, zowel technologisch als organisatorisch